

HLAVA V

PRÁVNÍ SKUTEČNOSTI

Úvod do problematiky právních skutečností

I. Základní pojmy. Statika a dynamika práv a povinností

Jestliže se soukromé právo rozdělí na jednotlivá odvětví (podle předmětu úpravy), je patrné, že v některých z nich, totiž v oblasti statusových práv a práv „mocenských“ (ve smyslu moci, panství nad věcí), vystupuje do popředí statická podoba, resp. statická stránka práv a povinností. Osoby zde mají určitá práva a určité povinnosti. Naproti tomu v závazkovém právu se lze setkat převážně s dynamickými prvky. Práva a povinnosti osob se proměňují, tj. vznikají, mění se, zanikají. Samozřejmě, že dynamika práv a povinností se objevuje i v první zmíněné skupině práv a ve druhé skupině zase statika.

Z jiného pohledu lze konstatovat, že subjektivní právo a povinnost, osoba a předmět jsou prvky statické. Není však důležité jen to, jak se věci mají, jaký je právní stav, ale také, ba především to, jak současný právní stav vznikl, nebo jak se může změnit, anebo jak přestane existovat, čili značný význam má dynamika práv a povinností. Rozhodným právním hybatelem práv a povinností je právní důvod.

Právní důvod bývá obvykle vymezován jako důvod, **ježž právní řád uznal za dostačující k tomu, aby vyvolal právní následky s ním spojené.** Jedná se o takový důvod, který je podle daného právního řádu způsobilý vyvolat právní následky. Přitom **právními následky se rozumí vznik, změna a/nebo zánik práv a/nebo povinností.**

Rozlišují se dvě skupiny právních důvodů: právní normy (zákon) a právní skutečnosti. Právní norma (zákon) samotná přitom vyvolává právní následky – ve srovnání s právními skutečnostmi – jen výjimečně. Ustanovení § 545 (blíže k tomu srov. dále v textu) ale zná i jiné příčiny právních následků: dobré mravy (soubor neprávních norem), zvyklosti (obyčejně dlouhodobě a setrvale zachovávané obecné nebo v určitém oboru činnosti nebo v určitém styku dvou stran) a zavedenou praxi stran (zvyky ustálené ve vzájemném dlouhodobém vzájemném styku dvou stran).

Podobně jako právní důvod se vymezuje **právní skutečnost** (v původním českém názvosloví „právní skutečnost“, srov. např. Heyrovský, 1903, s. 194 a násl.) jako **skutečnost, tj. součást objektivní reality, kterou je právo schopné jako právní jev reflektovat** (čili jako skutečnost právně významnou), **již právní řád uznal za dostačující k tomu, aby vyvolala právní následky s ní spojené.** Jedná se o takovou právně významnou skutečnost, která je podle daného právního řádu způsobilá vyvolat právní následky.

Učení o právních skutečnostech vypracovala německá pandektistika a československá teorie občanského práva je převzala zprostředkovaně (oficiálně především) ze sovětské právní nauky. Samozřejmě učení pandektistů významně ovlivnilo také rakouské juristy, nicméně pojem „právní skutečnost“ nikdy nepřijali jako zásadní. Do civilních kodexů západních států také nevstoupil, takže v občanském zákoníku č. 89/2012 Sb. se objevil jako novum. (Následně se nabízá otázka, nakolik je správné, že do legislativního díla jsou vloženy pojmy právní teorie. Přesto, že v komentovaném kodexu je takových míst víc, je třeba tyto úvahy ponechat vhodnějšímu textu.)

Právní skutečnosti mohou být v souladu i rozporu s právem. Právní skutečnosti, které jsou v rozporu s právem (především jde o delikty), mají právní následky právem reprobované, v některých případech sankční.

Právní teorie zná dva druhy právních skutečností, přičemž dělicím kritériem je přítomnost, resp. nepřítomnost prvku vůle. Právní skutečnosti, v nichž je prvek vůle přítomen, jsou především právní jednání.

II. Právní jednání

Jestliže osoba jedná, vyvolává to nějaké následky. Pokud osoba jedná právně, vyvolává to právní následky (právem aprobované nebo reprobované, srov. výše). Anebo jinak: pokud jednání má **právní** následky, jde o **právní jednání**.

Podstatou (základem) právního jednání je **prohlášení** neboli **projev vůle**, jinak řečeno zvnějšnění vůle (blíží k tomu srov. komentář k § 545).

Vůli lze navenek projevit různými způsoby, v různých formách. Zpravidla půjde o právní jednání ve vlastním slova smyslu. Pod tímto označením si lze představit jak prohlášení vůle jedné osoby, které je adresováno buď druhé osobě, druhé straně (oferta, započtení, výpověď smlouvy, vznesení námitky), nebo má právní účinky vůči všem (závěť, zakladatelské právní jednání), tak prohlášení vůle dvou nebo více osob, které je adresováno buď druhé straně, dalším stranám (společná oferta několika osob, výpověď smlouvy společnými věřiteli), nebo má právní účinky vůči všem (prohlášení podílových spoluvlastníků o založení bytového spoluvlastnictví). Za právní jednání se ovšem pokládá také a především prohlášení dvou či více osob vůči sobě navzájem (smlouva). Je zřejmé, že v naposled uvedených případech nejde jen o jedno jediné prohlášení (projev) vůle, ale že v jediném právním jednání je jich několik. To obdobně platí třeba také o uzavření manželství (§ 656).

Právně lze jednat jak výslovně, tak jiným způsobem nevzbuzujícím pochybnosti o tom, co chtěl jednající projevit, tj. konkludentně (§ 456; srov. blíží komentář k tomuto ustanovení). Za konkludentní jednání lze označit nejen např. přijetí oferty faktickým jednáním, které odpovídá obsahu oferty (§ 1744), ale i vytvoření věci, popř. díla. Jde o faktické jednání vedené vůlí, které vyvolá právní následky (tj. vznikne dílo jako věc v právním smyslu a vlastnické právo tvůrce k této věci). Podobnou povahu má také přivlastnění věci ničí (§ 1045 a násl.), oddělení části porostu atd.

Svou vůlí však projevuje (zvnějšňuje) také soudce, představitel správního orgánu atp., vydává-li rozhodnutí ve věci, a toto rozhodnutí má konstitutivní povahu. Jde o takové rozhodnutí, které – stejně jako jiné právní skutečnosti – vyvolává právní následky: zakládá, mění a/nebo ruší práva a/nebo povinnosti (mění stávající právní stav).

III. Právní události

Právní události jsou právní skutečnosti (nabízí se výraz „jevy“), v nichž žádná lidská vůle přítomna není, popř. je nerozhodná. Právní následky jsou na vůli osoby nezávislé (§ 600, blíží srov. komentář k tomuto ustanovení). Nejčastěji jde o přírodní jevy (povodeň, úder blesku, plynutí času) nebo o jevy biologické (výsledky biologických procesů, např. narození, smrt).

IV. Složené právní skutečnosti

Pro vyvolání právních následků někdy nestačí prohlášení vůle (popř. několik prohlášení vůle, jako je tomu např. u smlouvy), ale je tu ještě jiná právní skutečnost, takže právní následky vyvolá dvě nebo několik navzájem spojených nebo spolu souvisejících právních skutečností. Pak jde o složené, resp. komplexní právní skutečnosti (ve starší nauce se užívalo pojmu „skutkový stav“), např. nabytí vlastnického práva jako právní následek komplexní právní skutečnosti vydržení, jejíž součástí je jednak nekonání vlastníka, resp. toho, kdo má právo, jednak konání toho, kdo je přesvědčen o tom, že je vlastníkem, jednak uplynutí času nebo promlčení, představované nekonáním věřitele (věřitel neuplatní právo ve lhůtě, která je mu pro to dána) a uplynutím času. Lze si představit popřípadě i složený, resp. komplexní právní důvod, kdy právní následky vyvolává zákon spolu s právní skutečností (nabytí vlastnického práva děděním na základě zákona, kdy důvodem je smrt zůstavitele a zákon).

Literatura:

HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského. Díl I.* 3. vyd. Praha: J. Otto, 1921, s. 194 a násl.

Díl 1

Právní jednání

*Oddíl 1**Všeobecná ustanovení***§ 545****[Následky právního jednání]**

Právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran.

Přehled výkladu:

- I. Pojem „právní jednání“
- II. Vůle a její projev. Vztah mezi vůlí a projevem
- III. Právní, kvaziprávní a neprávní jednání
- IV. Náležitosti právního jednání
- V. Druhy právních jednání
- VI. Právní následky právního jednání

I. Pojem „právní jednání“

Právním jednáním se rozumí takové chování osoby, které je podle ustanovení zákona způsobilé vyvolat právní následky. Právními následky (neboli právními účinky) jsou vznik a/nebo změna a/nebo zánik práv a/nebo povinností.

Pojem „právní jednání“ používá občanský zákoník jako pojem renovovaný, znovu zakotvený. Před rokem 1950 byl na našem území tento pojem obsažen v nadpisu hlavy sedmnácté – „O smlouvách a právních jednáních vůbec“ ABGB, tj. obecného zákoníku občanského (v němčině, tj. v původním úředním jazyce ABGB, byl ovšem uveden výraz „Rechtsgeschäft“, který je třeba přeložit spíše jako „obchod“ než jako „jednání“; nicméně výraz „jednání“ použil český překladatel ABGB). Pojem převzatý z německé pandektistiky vycházel z nauky o subjektivním právu (projevu svobodné vůle člověka). Právní jednání je vlastně základem autonomní právní normy, autonomního objektivního práva.

Pro úplnost výkladu je třeba uvést toto: dvojici německých pojmů „das Rechtsgeschäft“ a „die Rechtshandlung“ odpovídala česká dvojice pojmů „právní jednání“ a „právní čin“, právní čin a opomenutí byly jen dvěma druhy právního jednání (Rechtsgeschäft). Pojem „právní jednání“ původně v ABGB vůbec nebyl (stejně jako není v Code civil); po vzoru BGB (pojem vytvořila německá pandektistika) byl do kodexu vložen až II. novelou ABGB (1916). Rozlišování jednání a činů podle německého vzoru bylo ve dvacátých a třicátých letech minulého století v naší právní teorii velmi oblíbeným tématem. Zákonodárce občanského zákoníku č. 141/1950 Sb. diskuse na toto téma ukončil (srov. důvodovou zprávu k němu), což nebylo zcela nesprávné. Spíše byla nesprávná volba nového jediného pojmu: do občanského zákoníku se dostal, pravda, srozumitelný, ale původem slovenský výraz „úkon“. (Tento

právní pojem nebyl v češtině neznámý, ale byl až do roku 1950 používán jen ve svém užším významu.)

Jak občanský zákoník č. 141/1950 Sb. (§ 30), tak občanský zákoník č. 40/1964 Sb. (§ 34) pracovaly s pojmem „právní úkon“ a obsahovaly jeho definici („... projev vůle založit, změnit anebo zrušit právo nebo povinnost“, resp. „... projev vůle směřující ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují“). K tomu se nabízí dodat, že v podstatě po celou dobu zákonné existence pojmu „právní úkon“ se v právní teorii diskutovala otázka, jakou roli hraje v právním úkonu zaměření vůle na způsobení právních následků, totiž zda je naprosto nezbytné, anebo zda je irelevantní (roz.: určité právní jednání právní následky vyvolá, ať je osoba chce, či nechce), protože jednajícimu jde vždy jen o určité společenské, zejména ekonomické cíle.

Komentovaný občanský zákoník používá pojem „právní jednání“ zřejmě ve stejném významu, jako byl v občanském zákoníku č. 40/1964 Sb. užíván pojem „právní úkon“. Totiž tak, že **právním jednáním se rozumí takové chování subjektu práva (osoby), které je** – podle ustanovení objektivního práva – **schopno (je způsobilé) vyvolat právní následky**. Sluší se podotknout, že zakotvením nového pojmu se nezměnilo jen substantivum, ale také verbum: osoba nečiní právní úkon, ale „právně jedná“.

Podstatou (základem) právního jednání je prohlášení neboli projev vůle, jinak řečeno zvnějšnění vůle. Zákonný text neobsahuje tento výměr výslovně, ale je možné jej dedukovat zejména z § 551 (k právnímu jednání je zapotřebí vůle), § 553 (k právnímu jednání je potřebný projev vůle), § 556 („projev vůle“), resp. také z § 548 (právními následky se rozumí vznik, změna nebo zánik práv); srov. např. také § 1577 (výslovné odvolání závěti jako projev vůle). Stejně vymezuje právní jednání nejen naše právní teorie, ale i většina cizích. Čili: **má-li jít o právní jednání, je třeba, aby existovala navenek projevená vůle vyvolávající právní následky (právní účinky)**. Ale je možné vyjádřit to také naopak: jestliže prohlášená vůle vyvolává právní následky, jde o právní jednání.

Při tomto vymezení právního jednání jako prohlášení vůle je, zdá se, nadbytečné říkat, že právní jednání objektivně směřuje k právním následkům anebo že vůle jedajícího na vyvolání právních následků zaměřena být nemusí. Pokud totiž osoba určitým způsobem právně jedná, nastanou právní následky, tj. vznik, změna nebo zánik práv a/nebo povinností. Jaká to budou práva a jaké to budou povinnosti, za jakých podmínek, v jaké době atd., to už záleží na okolnostech konkrétního chování, a může to být určeno vůlí jedajícího či stran a/nebo také zákonem a/nebo dobrými mravy a/nebo zvyklostmi a/nebo zavedenou praxí stran (§ 545), s tím, že zásadně má přednost vůle jedajícího (vůle stran). Dichotomie směřování a nesměřování vůle je tudíž redundantní.

Obecně platí, že pokud je prohlášení vůle spojeno s právními následky, jedná se o právní jednání. V některých případech ale zákon klade na právní jednání **zvláštní požadavky**, které je třeba splnit, aby se jednalo o **určité** právní jednání. Např. aby právní jednání bylo ofertou, musí být mj. dostatečně určité, tj. určité natolik, aby smlouva mohla vzniknout jednoduchým přijetím oferty, musí totiž obsahovat tzv. podstatné složky (dle dikce zákona nesprávně „náležitosti“) budoucí smlouvy (§ 1732 odst. 1), nebo aby mohli podíloví spoluvlastníci právně jednat ve věci nikoli běžné správy, potřebují alespoň dvě třetiny hlasů (§ 1129 odst. 1) apod.

Právně lze jednat různými způsoby. Především je možné jednat ve smyslu právním **pozitivně, tj. konat (konání), anebo negativně, tj. nekonat (opomenutí)**. Právně je možné jednat, ať už konáním, či opomenutím, výslovně nebo jiným způsobem, který nevzbuzuje pochybnosti (a to vzhledem k okolnostem konkrétního případu objektivně) o tom, co chtěl jedající projevit, tj. vyjádřit (srov. § 546 a komentář k němu).

Dále je možné právně jednat **po právu, anebo protiprávně**, a to podle toho, zda objektivní právo právní jednání schvaluje (aprobuje), nebo neschvaluje (reprobuje). Obojí zase může spočívat v konání nebo v nekonání.

II. Vůle a její projev. Vztah mezi vůlí a projevem

Předpokládá se, že vůle, která byla (navenek) projevena, odpovídá vůli, kterou jednající skutečně měl. Že vůle vnitřní je souladná s vůlí zvnějšněnou. Nesoulad může být způsoben omylem jednajících, resp. jednajících, ale také lstí vůči jedné ze smluvních stran (omylem úmyslně vyvolaným). Nesoulad mezi vůlí vnitřní a vůlí projevenou je charakteristický i pro případ tzv. simulace, ať už v případě, kdy jednající neměl/neměli vůli jednat právně a právní jednání jen předstírá/předstírají (jednání na oko, nevážné), anebo v případě, kdy jedno právní jednání zastírá jiné právní jednání, tj. kdy vnitřní vůle směřuje k jiným právním následkům (zastřené jednání) než vůle projevená (zastírající jednání).

Vnitřní vůle je nesdělitelná, na její podobu lze toliko usuzovat z okolností, za nichž k právnímu jednání došlo. Přitom je třeba klást důraz nikoli na zjištění právních následků, ale především na historii, na to, co právnímu jednání předcházelo, co tedy mohlo mít rozhodující vliv na utváření vůle jednajícího, co mohlo ovlivnit jeho chtění.

Vzájemný vztah (souvislost, poměr) mezi vůlí a jejím projevem je filozoficko-právní problém, jehož řešení se hledá od nepaměti. V době rozvoje právní teorie, především totiž německé teorie obecného práva, ovládla pole **teorie vůle** spojená se jménem Franze von Savignyho: to důležité je vůle, projev je pak tím, z čeho lze onu vůli seznat. Nesoulad mezi vůlí a projevem se řeší ve prospěch vůle (vyjadřovala princip autonomie vůle). Za nejvýznamnějšího kritika této teorie je pokládán Rudolph von Jhering.

Původcovství **teorie projevu** je připisováno Otto Bährovi: rozhodné je jen to, co bylo projeveno, jen to zakládá (může založit) dobrou víru adresáta projevu. Význam ochrany dobré víry, resp. právní jistoty, byl natolik zásadní, že tato teorie nadlouho převládla. Skvostnou odezvou tohoto učení u nás představuje útlá práce Emila Svobody *Vůle vnitřní a vůle projevená právním činem* z roku 1911.

Nicméně je zřejmé, že žádná z obou teorií samotná nemůže odhalit pravou podstatu právního jednání, a kromě toho – N. B. – ani jedna z nich neodpovídá platnému právu (srov. zejména pravidlo výkladu právního jednání – § 556 odst. 1 a základní pravidlo stanovící náležitosti právního jednání – § 551). Pochybnosti o správnosti zmíněných teorií vyjádřil možná nejlépe Franz Bydliški, představitel normativismu v rakouské civilistice (srov. zejm. *Juristische Methodenlehre und Rechtsbegriff*, 1991). Tvrdí, že právní instituty zásadně nelze pochopit jen z jednoho aspektu, že je třeba vždy uvažovat **rozhodný soubor právních principů a ty navzájem zvažovat (resp. vážit), posuzovat, poměřovat**. V případě právního jednání, jehož podstatou (základem) je prohlášení neboli projev vůle, bychom při takovém poměřování měli především zohlednit **zájem druhé strany**. To je možné zajistit – a nejen s ohledem na naše platné právo (srov. § 6 odst. 1) – zdůrazněním principu poctivosti (v právním styku je každý povinen jednat poctivě, tj. nejen ve vlastním, ale v obecném přesvědčení, že nezasahuje do práva jiného).

Výsledek vzájemného zvažování či poměřování relevantních principů vztahu vůle a prohlášení vůle je nutně rozdílný podle toho, zda jde o prohlášení vůle o sobě (právní jednání bez adresáta, tj. neadresované, např. závěť) nebo o prohlášení vůle vůči jiné osobě, popř. druhé straně, nebo vůči neurčitému okruhu osob (adresované právní jednání, např. oferta anebo námitka promlčení na straně jedné, veřejná nabídka na straně druhé; srov. k tomu dále sub V.). Zatímco pro právní jednání bez adresáta není jiné řešení než to, které představuje teorie vůle, pro právní jednání adresovaná platí teorie projevu, resp. je třeba aplikovat teorii projevu s důrazem na princip poctivosti.

III. Právní, kvaziprávní a neprávní jednání

Právní jednání je prohlášení neboli projev vůle vyvolávající právní následky. Již z toho je zřejmé, že pokud projev vůle žádné právní následky nevyvolává, zejména proto, že jednající

žádné právní následky nechce, o právní jednání nejde. Může ale jít o **kvaziprávní jednání**, tj. jednání, které, ač se právnímu jednání podobá, právním jednáním není, protože nemá právní následky (např. vystavení plné moci smluvnímu zástupci – § 441 odst. 2, vyzrozumění spoluvlastníků o potřebě rozhodnout – § 1128 odst. 2).

Může se také jednat o **tzv. jednání společenského charakteru** (dříve „sousedská výpomoc“; srov. § 2055 odst. 2, kde se připomíná rozdíl mezi právním jednáním a pouhou společenskou úsluhou). V těchto případech obvykle není pochyb o tom, že se o žádné právní jednání nejedná (např. pozvání na výlet, nabídka zalévání květin po dobu dovolené), jindy může být sporné, zda se jedná o pouhou úsluhu, anebo již jde o právní jednání (např. slib pravidelné péče o sousední hrob). V obou těchto případech je třeba připustit, že se společenskou úsluhou popř. mohou být spojeny odpovědnostní, sankční následky (např. nabídnou sousedovi, že ho vezmu autem do práce, cestou dojde k nehodě, při které soused utrpí škodu, protože do mého auta někdo ze zadu najel a v úložném prostoru auta byly sousedovy věci, které se při kolizi vozidel poškodily).

IV. Náležitosti právního jednání

Učení o náležitostech právních úkonů převzala československá právní teorie, jmenovitě Jaromír Blažke, ze sovětské nauky občanského práva na počátku padesátých let minulého století, kdy byla do češtiny přeložena mj. učebnice D. M. Genkina *Sovětské občanské právo* (1953). Všechno, co se v československé a posléze české civilistice v tomto ohledu vykládá, má své kořeny právě tady. V jiných zemích, totiž zejména ani v Rakousku, ani v Německu, žádné učení o náležitostech nenajdeme.

Na právní jednání se klade řada požadavků, jejichž splnění je podmínkou buď právní existence právního jednání (ve výjimečném případě), anebo platnosti právního jednání, a to podle významu toho kterého požadavku a relevance jeho nesplnění (s důsledky pro druh neplatnosti, srov. výklad k § 551 až 554 a § 574 až 588). Zmíněné požadavky právní teorie označuje za **náležitosti právního jednání**.

Obvykle se rozlišují čtyři skupiny (někdy pět skupin) takových náležitostí:

- náležitosti právního subjektu, tj. osoby, která vůli projevuje,
- náležitosti (projevené) vůle,
- náležitosti projevu (vůle),
- náležitosti předmětu projevené vůle,
- popř. náležitosti vzájemného vztahu vůle a projevu vůle.

Subjekt. Především je zapotřebí, aby bylo **zjevné, kdo právně jedná**. Osoba jednajícího musí být určitá, nezaměnitelně určená. Při osobním styku to může činit problém jen výjimečně (srov. např. současná přítomnost dospělého dítěte a jeho rodiče, současná přítomnost člověka a jeho podpůrce atd.), složitější by to mohlo být, kdyby se nejednoznačnost určení jednajícího objevila v právním jednání v písemné formě [kupř. listina nadepsaná „závěť“ obsahující pořízení pro případ smrti bez toho, aby pořizovatel závěti byl výslovně uveden, by postrádala smysl (a o závěť by nešlo), pokud by nebylo možné osobu pořizovatele určit ani podle podpisu].

Ten, kdo právně jedná, musí být osobou v právním slova smyslu, tj. musí **mít právní osobnost** (§ 15 odst. 1, § 16 a § 17, resp. § 20 pokud jde o právní osobnost právnické osoby).

Je-li jednajícím fyzická osoba, musí být **dostatečně svéprávná**, tj. svéprávná k tomu právnímu jednání, o které jde (§ 15 odst. 2, § 581 věta první). Plně svéprávná osoba je vždy způsobilá právně jednat (s jedinou výjimkou, srov. dále).

Pokud je ale osoba svéprávná jen částečně (protože ještě nenabyla plné svéprávnosti, ať z toho, či onoho důvodu), anebo pokud byla její svéprávnost omezena, jedná za ni v prvním případě zákonný zástupce (u částečně svéprávného, totiž dítěte, eventuálně opatrovník), ve druhém případě opatrovník (§ 62). Také se může stát, že se osoba v důsledku vnějších či

vnitřních okolností dostane do stavu duševní poruchy. Pokud tato duševní porucha pak způsobí, že dotyčná osoba není schopna právně jednat (*in concreto*, resp. *in momento*), bude její případné právní jednání vadné (a sankcionováno neplatností – § 581 věta druhá). Jinak řečeno, pro právní jednání je třeba, aby jednatel měl dostatečnou schopnost právně jednat, a to nejen obecně, ale i v okamžiku jednání, resp. podepisování listiny obsahující právní jednání v písemné formě (jinak v případě závěti).

Pokud je jednatel právnická osoba, jedná za ni (zastupuje ji) statutární orgán, resp. jeho člen, ledaže zastupováním pověřila někoho jiného, popř. ji zastupuje jiná osoba podle ustanovení zákona (srov. např. § 166). Rozsah způsobilosti právnické osoby právně jednat je dán rozsahem její právní osobnosti (§ 20, § 161 a násl.).

Vůle. Základním prvkem právního jednání, resp. vůbec každého jednání je vůle. Vůle bývá definována jako psychický (vnitřní) vztah jednatelovy osoby k zamýšlenému následku; vůle je chtění představující zájem na dosažení nějakého výsledku, popř. následku.

Naprostο pravidelně je vůle opravdu základem právního jednání: jednatel něco chce, něco si přeje, něco zamýšlí, a to něco má právní povahu. Ale výjimečně tomu tak být nemusí: k tomu dojde zejména v případě, že jednatel jedná protiprávně, jak právně, tak fakticky, a jeho chování vytvoří protiprávní stav. Vůle jednatelovy tady jistě nesměruje k sankčním právním následkům, a přece jeho jednání, resp. chování takové negativní právní následky vyvolá.

Z ustanovení občanského zákoníku lze vyvodit, a souhlasí s tím většina právních teoretiků, že bez vůle jednatelovy osoby právní jednání není (§ 551): chybi-li vůle jednatelovy, o právní jednání nejde. V takovém případě jde o právní jednání (jen) **zdánlivě** neboli právní jednání je (jen) **zdánlivě**. V občanskoprávním styku ale není možné vždy zkoumat, zda jednatel vůli má nebo nemá, a navíc právě tu vůli, která je schopna vyvolat, bude-li projevena, právní následky. Na existenci potřebné a náležitě vůle se (obecně) usuzuje z okolností, za nichž osoba jednala. Přihlíží se přitom k povinnosti každého jednat poctivě a v dobré víře [a to jak jednatelovy, tak adresáta jednání, a chrání se jeho dobrá víra (blíže k tomu srov. výše sub II.)].

Ani vnitřní pohnutka, ani motiv jednání nemají právní význam, jsou irelevantní (srov. ale § 1531). Stejně platí o vnitřní výhradě (tzv. mentální rezervaci).

Pokud jednatelova osoba vůbec žádnou **vůli neměla** anebo pokud **se její vůle neutvářela svobodně**, protože osoba byla k jednání donucena, představuje to významnou závadu (srov. § 551, § 587 a *contrario*). Svobodu vůle vylučuje jednak fyzické násilí (*vis absoluta*), jednak násilí psychické (*vis compulsiva*); psychické násilí se v teorii zpravidla označuje jako „bezprávná výhrůžka“ (blíže srov. komentář k § 551).

Vůle musí být **vážná** (§ 552). Nevážná je vůle toho, kdo hraje v divadelním představení, hraje si na ..., žertuje, někoho vyučuje atd. Nevážná jsou také simulovaná právní jednání, tj. právní jednání na oko. Jedná se o rozpor mezi vůlí a projevem vůle (blíže srov. komentář k cit. ustanovení).

Rovněž **omyl** jednatelovy je závadou právního jednání (§ 583 až 585). Právně významný je jen omyl týkající se rozhodné okolnosti (tzv. podstatný omyl), jakož i omyl vyvolaný úmyslně, tj. **lest** (blíže srov. komentář k cit. ustanovením).

V neposlední řadě je zapotřebí zmínit § 1796, týkající se **lichvy** (neplatná je smlouva, při jejímž uzavření bylo zneužito tísň kontrahenta, jeho nezkušenosti, rozumové slabosti atd.).

Projev vůle. Projev vůle musí být určitý, srozumitelný, popřípadě musí mít náležitou formu.

Určité je takové právní jednání, které je jednoznačné, pokud jde o jeho obsah, předmět a právní následky. Neurčité, popř. ne dostatečně určité, je takové jednání, ohledně jehož obsahu a předmětu, a tudíž i ohledně právních následků jednání, panuje nejistota (§ 553) a ani s použitím vykládacích pravidel (zejm. § 556 odst. 2 a § 557) se nepodaří tuto nejistotu odstranit. Takové jednání nemůže vyvolat zamýšlené právní následky, resp. nemůže vyvolat žádné právní následky. Požadavky na určitost obsahu a předmětu právního jednání kladou některé zákony, např. pokud jde o nemovitosti (srov. katastrální předpisy).

„**Srozumitelnost**“ je otázkou možnosti pochopit obsah právního jednání. Rozlišuje se srozumitelnost absolutní a relativní, a to podle toho, vůči komu se právní jednání nesrozumitelným jeví (jen pro druhou stranu, nebo pro každého, tj. i pro soud). Pro právo je významná jenom absolutní nesrozumitelnost (blíže srov. § 553 a komentář k tomuto ustanovení). Dříve než bude konstatována nesrozumitelnost právního jednání, je třeba využít všech vykládacích pomůcek, nejen těch, které jsou výslovně jako takové v kodexu uvedeny (§ 555 násl.), ale i všech dalších pravidel, jak uvedených *passim* v občanském zákoníku, tak i obecně platných vykládacích pravidel. Na pomoc výkladu lze využít např. § 574, § 575, pravidla o analogii (§ 10, § 11) aj.

Platí **zásada neformálnosti** (bezformálnosti) právních jednání: jednáající osoba má právo zvolit si pro své právní jednání libovolnou formu. Ve svobodné volbě formy může být omezena jen ustanovením zákona nebo ujednáním s druhou smluvní stranou (§ 559). Právní jednání může mít formu ústní, písemnou nebo tzv. přísnou písemnou, tj. formu veřejné listiny. (K formě právního jednání srov. blíže § 559 a násl., § 567 a násl. a komentář k těmto ustanovením.)

Předmět. Předmětem právního jednání se rozumí to, čeho se právní jednání týká, popř. to, čeho se týkají práva a povinnosti právním jednáním dotčená, popř. založená. Občanský zákoník výraz „předmět“ nepoužívá, zná jen věci, totiž „věci v právním smyslu“ (srov. § 489 a násl.). Nicméně i z obsahu zákoníku samého je zřejmé, že existují také jiné předměty občanskoprávních práv a povinností, které věcmi nejsou, a přece je právo tak či onak reflektuje, počítá s nimi (kupř. hodnoty lidské osobnosti, tělo člověka, živé zvíře, ovladatelné přírodní síly, hromadná věc, spoluvlastnický podíl atd.).

Právní teorie tradičně vyžaduje, aby předmět právního jednání (zejména plnění) byl možný (§ 580 odst. 2, § 588) a dovolený (zákonem nezakázaný).

Možné je to, co je objektivně za daného stavu rozvoje vědy a technologie fyzicky možné, resp. reálně uskutečnitelné nebo vytvořitelné, zhotovitelné. Rozlišuje se nemožnost počáteční, tj. plnění je nemožné již při uzavření smlouvy, a následná, tj. v čase, kdy má být podle smlouvy plněno (následná nemožnost může výjimečně vést k zániku závazku). Pro kvalitu právního jednání je relevantní jen **počáteční nemožnost**. (Blíže srov. § 580, § 588.)

Nedovolený je takový předmět právního jednání, kdy plnění není možné z právního (nikoli faktického) důvodu, zejména vylučuje-li, resp. zakazuje-li to zákon (typicky aby předmětem bylo lidské tělo atd.). Od nedovolenosti předmětu je třeba odlišovat nedovolenost čili protiprávnost právního jednání (srov. blíže § 551 a násl., § 580 a násl.).

V. Druhy právních jednání

V právní teorii je obvyklé právní jednání třídit, a to podle různých kritérií. Rozliší se pak **druhy** právních jednání. Rozlišení ale zpravidla není takové, aby výsledek byl „buď, anebo“: po rozdělení něco zbývá. Dále budou uvedeny jen některé z rozlišitelných druhů.

Třídí-li se právní jednání **podle subjektu**, resp. subjektů, jsou jednostranná právní jednání na straně jedné a dvou- nebo vícestranná na straně druhé. Takže je tu jednak oferta, závět', splnění, ale také vznesení námitky atd., jednak smlouva. Označení „jednostranné“ (jednání) má význam právě jen v kontrapozici k (jednáním) dvou-, resp. vícestranným, jinak smysl nemá. Oferent je potenciální stranou, ale ne stranou stávající, skutečnou, zůstavitel vůbec není a nemůže být stranou (s výjimkou dědické smlouvy).

Vedle právního jednání existují také společná právní jednání několika osob, ať už jiné osobě adresovaná (zejména ve společných závazcích), anebo neadresovaná (srov. společně prohlášení). Právním jednáním je také rozhodnutí (např. podílníků), anebo usnesení (např. členů spolku). Jistěže jejich podstatou je prohlášení totožné (event. souladné) vůle několika osob. Ustanovení o právním jednání tak zřejmě bude možné použít jen obdobně.

Zejména v německé, resp. rakouské civilistice se setkáme s rozlišováním **jednostranně a dvoustranně zavazujících právních jednání**, které pramení v římském právu. V prvním

případě jde o to, že jedna strana je jen věřitelem, druhá jen dlužníkem. Ve druhém případě je plnění stran vzájemné (v tomto případě se někdy mluví o synallagmatickém právním jednání v užším slova smyslu, *a contrario* dále uvedené).

Je-li plnění vzájemné, dělí se právní jednání na **synallagmatická** čili vzájemně podmíněná (plnění jedné strany je podmíněno plněním druhé strany, srov. § 1911 až 1913) a **asynallagmatická**, kde vzájemná podmíněnost plnění stran není.

Podle jiného kritéria se právní jednání člení na **úplatná a bezplatná**, resp. neúplatná, onerózní a lukrativní (typicky darovací smlouva), kdy v prvním případě si strany plní navzájem ekvivalentní plnění, v druhém jedna strana plní, zatímco druhá neplní nic. Protože se nezřídká vyskytne případ, kdy sice má jít o darování, ale dárce přece jen něco málo požaduje, čili plnění jedné strany je pak menší než plnění druhé strany, přesto ale plní obě, užívá se pro takové případy označení „**smíšená**“ právní jednání, „ostatní“, „*varia*“ (*negotia mixta cum donatione*). (Srov. také § 1793 a násl. a § 1796.)

Je také známo rozlišování právních jednání zavazujících (zavazovacích, obligačních), např. obligační smlouva (nájemní smlouva), a právních jednání disponujících (nakládacích, věcněprávních), např. věcněprávní smlouva (smlouva o zřízení služebnosti).

Významné je i třídění právních jednání podle hospodářského důvodu, tj. podle kauzy, na právní jednání **kauzální a abstraktní**. To ale říct nestačí, protože kauza je v právním jednání významná ve třech různých aspektech: z hlediska existence kauzy, z hlediska vyjádření kauzy v právním jednání a z hlediska dokazování kauzy. Toto naposled zmíněné kritérium je pak nejpodstatnější: jde o to, zda kauza právního jednání musí být dokázána, či nikoli. Ustanovení § 1791 k tomu stanoví, že vzniku a trvání závazku nebrání, není-li ve smlouvě kauza plnění vyjádřena, avšak věřitel musí být schopen (je povinen) kauzu závazku prokázat. Naproti tomu jedná-li se o závazek z cenného papíru, věřitel kauzu prokázat nemusí (není povinen), ledaže zákon výjimečně požaduje prokázání kauzy i tady.

Dále se rozlišuje právní jednání **adresované (resp. „adresné“)** a **neadresované („neadresné“)**. Adresovaná jsou taková právní jednání, která jsou určena (adresována) určité osobě, adresátovi (několika osobám, adresátům). Kromě toho ale, je-li právní jednání adresované, znamená to zejména, že předpokladem jeho perfekce (dohotovění, dovršení) je **dojítí**, totiž doručení právního jednání onomu **adresátovi** (několika adresátům) – viz § 570 a komentář k němu. Potom neadresovaná právní jednání jsou taková, která adresáta nemají, a pokud mají, není to důležité, protože jsou perfektní již svým učiněním, tj. právním jednáním samým, tj. zásadně – pokud jde o jednání výslovné, resp. v jakékoli formě slovy vyjádřené – v okamžiku ukončení projevu vůle jednajícího (neboť připojení podpisu je již otázkou platnosti jednání, srov. § 561). Právní jednání neverbální (tzv. faktické, konkludentní) je perfektní jednáním, chováním, úkonem samým, popř. jeho ukončením (např. nastoupením do autobusu, předložením zboží u pokladny samoobsluhy, natřením plotu).

Konečně rozlišují se právní jednání, zejména smlouvy, **pojmenované a nepojmenované** (nominátní a innominátní, typické, resp. typové a atypické), a to podle toho, zda právní jednání (smlouva) má v zákoně nějaké pojmenování, název, anebo nemá, zda je výslovně upraveno, nebo není. Nicméně komentovaný občanský zákoník v rubrikách zvláštní části závazkového práva neuvádí názvy jednotlivých smluvních typů, ale označení jednotlivých typů závazků vzniklých ze smluv, resp. z jiných právních jednání.

VI. Právní následky právního jednání

Již výše bylo konstatováno, že právními následky se rozumí vznik, změna nebo zánik práv a/nebo povinností (srov. sub I.).

To, jaké jsou (budou, nebo mají být) konkrétní následky konkrétního právního jednání, lze zjistit **především** z obsahu dotyčného právního jednání. Právní jednání samo stanoví, jaká budou práva a povinnosti osob tímto právním jednáním dotčených, jaký bude předmět

oněch práv a povinností atd. Je také možné, že např. ve smlouvě kupní si kontrahenti výslovně ujednají jenom to, co bude předmětem koupě a jaká bude kupní cena. Ve všech ostatních ohledech pak přijdou ke slovu především (dispozitivní) ustanovení občanského zákoníku o koupi. Strany ale také mohou sjednat velmi obsáhlou smlouvu, v níž budou pomýšlet na všechna možná práva a povinnosti ve všech možných situacích. I když ujednání takto obsáhlé nebude, ale strany si ujednají práva a povinnosti odchylně od zákona, stanoví si tak autonomní právo, *lex contractus*. „Nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona“ (srov. § 1 odst. 2, část věty před středníkem). Jedná se o provedení ústavní zásady, že je dovoleno vše, co není zákonem zakázáno (srov. čl. 2 odst. 4 Ústavy a čl. 4 Listiny), v soukromém právu. Vždy je ale třeba brát zřetel k limitům veřejného pořádku a dobrých mravů a k zákazu zasahovat do pravidel týkajících se statusových a osobnostních práv (srov. § 1 odst. 2, část věty za středníkem).

Ze **zákona**, resp. ze zákonů, pak plynou i další následky právního jednání. Pokud jde o občanský zákoník, uplatní se především jeho ustanovení o následcích porušení smluvních povinností (srov. § 2913, např. pro kupní smlouvu § 2099 až 2117, resp. § 2126 a § 2127, event. § 2129, popř. § 2165 až 2174). Negativní právní následky právního jednání ale plynou i z dalších zákonných ustanovení, totiž těch, která stanoví sankci neúčinnosti, resp. zdánlivosti (tj. neexistence, srov. výraz „k právnímu jednání se nepřihlíží“), anebo neplatnosti právního jednání (srov. zejm. § 580 až 588, ale i mnoho dalších). V neposlední řadě se sluší připomenout také ustanovení § 8, jež zakazuje zjevné zneužití práva (zneužití práva, které je zjevné, je protiprávním činem).

Obsah smlouvy, a tudíž i její právní následky, mohou ovlivnit i další zákonná ustanovení, např. § 575, § 576 atd.

Pokud jde o obsah smlouvy, resp. o její právní následky, nelze vyloučit ani **roli soudu** (srov. např. § 577, § 1766).

Právní následky, tj. vznik nebo změna a/nebo zánik práv a/nebo povinností, plynou také z **dobrych mravů jako pravidel chování** (tj. nepravního systému pravidel chování).

Obvykle jsou „dobré mravy“ vymezovány jako souhrn (soubor) etických zásad obecně zachovávaných a uznávaných, jejichž dodržování je zpravidla zajišťováno i právními normami. Obecně se morálka považuje za minimum práva čili morální zásady za minimum zákonných normativních pravidel.

Vzhledem k právním následkům je „dobré mravy“ zapotřebí chápat nejspíš jako limitující faktor. Již v § 1 odst. 2 jsou právě dobré mravy uvedeny jako prvek omezení autonomie vůle stran: osoby (strany) si mohou ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona, ale takovým ujednáním se nesmí dostat do rozporu s dobrými mravy. To znamená, že v případě, že ujednání stran (právní jednání) bude v rozporu s dobrými mravy, bude právní jednání neplatné (srov. § 580 a zejm. § 588; blíž srov. komentář k těmto ustanovením).

Dobré mravy hrají svou roli jak ve výkonu práv majetkových, především v obligačních, tak ve výkonu práv osobních, resp. osobně majetkových (srov. např. právo na výživné). Naproti tomu ve statusových právech a v jejich výkonu se uplatní stěžejí (srov. např. právo dát souhlas s osvojením dítěte).

Praví-li komentované ustanovení, že právní následky mohou plynout ze zvyklostí, má tím na mysli **obecné zvyklosti každodenního života, zvyklosti dlouhodobě a pravidelně obecně zachovávané, a to zejména v obchodním styku**. Takové zvyklosti lze spatřovat v některých pravidlech slušného chování člověka či člověka-podnikatele, ať mají právní, či ne-právní povahu, ve zvyklostech zachovávaných v poctivém obchodním styku (zvyklosti jsou některé reakce či odpovědi na nabídky v určité době apod.). Kromě toho, že jsou zdrojem právních následků právního jednání, slouží tyto zvyklosti často jako **výkladová pravidla** [§ 558 odst. 2, podle kterého mají obchodní zvyklosti přednost před dispozitivními ustanoveními zákona (sic!)].

Stejně platí i o **zavedené praxi stran** (srov. také § 556 odst. 2), čili pouze konkrétních smluvních stran, konkrétních kontrahentů. Jde o to, co se „tradičně“ pokládá za pravidlo vzájemných obchodních styků, tedy o všechno, co poměry mezi stranami po delší dobu pravidelně formuje. Na začátku nejspíš bylo nějaké výslovné ujednání, třeba o právech a povinnostech stran v prvním závazku. Ale časem se všechno jednoduše jen opakovalo, měnila se toliko doba uskutečnění, vzniku, změny, zániku práv a/nebo povinností, takže nebylo nutné „náležitě“ negociovat, resp. právně jednat, stačilo kupř. vstoupit do prodejny, a prodavač už kupujícímu podával určité noviny, nebo zatelefonoval, sdělit své jméno a říct „tak dnes dvakrát“..., čímž byla smlouva uzavřena.

Sluší se konstatovat, že zásadní rozdíl mezi obchodními zvyklostmi a zavedenou praxí stran spočívá jen v tom, zda jde o zvyková pravidla obecná (normativního charakteru), anebo o pravidla zavedená (mlčky) jen mezi určitými kontrahenty. Zatímco zvyklosti v roli určovatele právního následku mohou být relevantní v podstatě ve všech oblastech soukromého práva, ovšem s výjimkou práv statusových, zavedená praxe se neuplatní jinde než v oblasti závazkového práva, především ve styku podnikajících subjektů.

V mezinárodním obchodě se používá celá řada obchodních zvyklostí na různých úrovních obecnosti. Běžně se lze setkat zejména s pravidly Incoterms, která jsou již od roku 1936 víceméně pravidelně obměňována. Recentně, a to nejen v obchodě, se lze setkat také s výstupy evropských projektů v různých oblastech soukromého práva, např. PECL a DCFR.

Platí o nich totéž, co bylo již výše řečeno o obchodních zvyklostech (§ 558 odst. 2). Pokud se jich kontrahenti nedovolají výslovně, dovozuje se, že se použijí až poté, co ani dispozitivní ustanovení zákona nestačí. Sluší se poznamenat, že především PECL a DCFR se uplatňují také jako vykládací pravidla. Kromě toho však bývají zdrojem legislativních návrhů.

Právní jednání, zejména smlouvy, mohou být také konfrontovány s ustanoveními **zákonu o registru smluv** (zákon č. 340/2015 Sb., o zvláštních podmínkách účinnosti některých smluv, uveřejňování těchto smluv a o registru smluv). Pokud se tento zákon na smlouvu vztahuje (§ 2 a § 3 cit. zák.), je **uveřejnění smlouvy** v dotyčném registru **podmínkou její účinnosti**. To znamená, že smlouva, ač řádně uzavřená, je sice perfektní a platná, ale bez zmíněné registrace nenabude účinnosti. Tato pravidla jsou kogentní (s podtržením významu veřejného pořádku).

Judikatura:

■ Žaloba je úkonem učiněným podle občanského soudního řádu a jako taková musí být posuzována. Není jisté vyloučeno, že může mít i následky hmotněprávní, což ovšem není důvodem pro aplikaci ustanovení § 37 obč. zák. Náležitosti žaloby je třeba posuzovat striktně podle ustanovení § 42 odst. 4 a § 79 odst. 1 o. s. ř. s tím, že pokud návrh neobsahuje všechny náležitosti či je-li nesrozumitelný nebo neurčitý, jde přesto o návrh, který vyvolává předpokládané následky (stavení promlčecí lhůty). (**II. ÚS 182/2001, č. 99/2003 Sb. n. u. ÚS**)

■ Pokud se subjekt zaváže k uzavření smlouvy (jako dvoustranného právního úkonu), lze tuto jeho povinnost vymáhat pouze žalobou na nahrazení projevu vůle (§ 161 odst. 3 o. s. ř.); taková žaloba však logicky vzato nepříchází v úvahu tam, kde má budoucí smlouvu uzavřít osoba odlišná od účastníků smlouvy, jíž je sjednáváno uzavření budoucí smlouvy. Projevem vůle směřujícím k uzavření smlouvy (návrhem na uzavření smlouvy) je v případě jeho přijetí vázán pouze jeho navrhovatel (§ 43a odst. 1 obč. zák.). Je tudíž pojmově vyloučeno, aby se nahrazení akceptačního prohlášení ve smyslu § 43c obč. zák. mohl domáhat subjekt odlišný od osoby, která má být přijatým návrhem vázána. (**NS 26 Cdo 3031/2010-448**)

■ Platba jako důsledek projevu vůle subjektu právního vztahu splnit peněžitý závazek není právní skutečností, ale právním úkonem. (**NS 23 Cdo 472/2008**)

■ Pojmovými znaky právního úkonu jsou vůle, její projev, jakož i zaměření (směřování) vůle na právní následky, které právní předpisy s tímto projevem vůle spojují. Právním úkonem je projev vůle za předpokladu, že směřuje (zejména) ke vzniku, změně nebo zániku těch práv a povinností, které právní předpisy s takovým projevem vůle spojují. Nelze-li z objektivně zjevných okolností zjistit, že projev vůle ke zmíněným následkům směřuje, není tento projev vůle právním úkonem. Naproti tomu pod pojmem

procesního úkonu účastníka občanskoprávního řízení se rozumí projev vůle adresovaný soudu, který směřuje k uplatnění procesních práv, ke splnění procesních povinností nebo k jiným procesním následkům, které s takovým projevem právní předpisy spojují. I když lze připustit, že některé procesní úkony mohou mít nejen procesní účinky, ale i hmotněprávní účinky, a z tohoto hlediska je lze považovat i za právní úkony ve smyslu ustanovení § 34 ObčZ 1964. (NS 30 Cdo 2585/2007)

- Nepodepsaný fax není právním úkonem. (NS 32 Cdo 1735/2007)
- Dvoustranný právní úkon (typicky smlouva) není bez dalšího právním úkonem synallagmatickým (tedy úkonem o vzájemně podmíněném plnění). (NS 29 Odo 703/2006)
- Právním úkonem není faktická činnost, byť se jí právní úkon provádí. Za faktickou činnost je nutno považovat i výplatu peněžních částek provedenou dlužníkem. (NS 30 Cdo 531/2003)
- Právní úkon není perfektní, nedošel-li adresovaný projev vůle jednajícího do sféry adresáta. Projev vůle adresátovi dojde v okamžiku, kdy se dostane do sféry jeho dispozice, tedy jakmile nabude adresát objektivní možnost seznámit se s obsahem projevu vůle. Od tohoto okamžiku je právní úkon pro jednající subjekt závazný a nelze jej jednostranně odvolat. To, aby se adresát seznámil s obsahem právního úkonu, přitom není nezbytné; dostačuje, že měl objektivně možnost seznat jeho obsah. (NS 32 Odo 442/2003)
- Návrh na uzavření smlouvy poté, co bylo shledáno, že na jeho základě uzavřená smlouva je neplatná, nemůže mít samostatné právní účinky. (NS 20 Cdo 790/2002)
- Smlouva (dohoda) je uzavřena při specifickém střetu návrhu a jeho přijetí coby kvalifikovaných jednostranných úkonů. Tyto jednostranné úkony mají instrumentální význam a slouží – a to výlučně – k uzavření smlouvy. Podřízenost tomuto účelu se projevuje v tom, že nebyl-li pro zákonem stanovené překážky dosažen, pozbývají tyto úkony právního účinku. Dovolání se relativní neplatnosti je právním úkonem. Projev vůle, kterým se osoba relativní neplatnosti dovolává, musí vyjadřovat jak skutečnost, že jde o uplatnění relativní neplatnosti, tak i vadu právního úkonu, která v dané věci jeho relativní neplatnost způsobila. (NS 26 Cdo 1336/98)
- Odvolání návrhu na uzavření nájemní smlouvy učiněné vůči jednomu z manželů, kterým měla být věc pronajata, nemá účinky i proti druhému manželovi. (NS 3 Cdon 41/96, Rc 64/99)
- Platnost právního úkonu je třeba posuzovat k okamžiku a se zřetelem na okolnosti, kdy byl právní úkon učiněn. (NS 1 Cz 34/86)
- Veřejný příslib je jednostranný projev vůle, na základě kterého již vznikly závazky slibovatele, aniž by k tomu byl požadován projev vůle dalších osob. (VS Praha 4 Cmo 235/97)
- Procesní úkony nejsou právními úkony ve smyslu ustanovení § 34 obč. zák., a nelze proto na ně užít právní úpravu obsaženou v ustanovení § 10 odst. 2 obč. zák. (KS Hradec Králové 17 Co 538/97, Rc 12/1999)

Související ustanovení:

§ 1 odst. 2, § 6 odst. 1, § 8, § 10, § 11, § 15 až 17, § 20, § 62, § 161 a násl., § 166, § 441 odst. 2, § 489 a násl., § 545, § 546, § 548, § 551 až 561, § 567, § 570, § 574 až 588, § 1128 odst. 2, § 1129 odst. 1, § 1531, § 1577, § 1732 odst. 1, § 1766, § 1791, § 1793 a násl., § 1796, § 1911 až 1913, § 2055 odst. 2, § 2099 až 2117, § 2126, § 2127, § 2129, § 2165 až 2174, § 2913

Související předpisy:

čl. 2 odst. 4 Ústavy, – čl. 4 Listiny, – § 2, § 3 zák. č. 340/2015 Sb., o zvláštních podmínkách účinnosti některých smluv, uveřejňování těchto smluv a o registru smluv (zákon o registru smluv)

Literatura:

BYDLINSKI, F. *Juristische Methodenlehre und Rechtsbegriff*. 2. Aufl. Wien: Springer Verlag, 1991. – DVORÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Díl první: obecná část*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016. – GENKIN, D. M., BRATUS, S. N., NOVICKIJ, I. B., LUNC, L. A. *Sovětské občanské právo. Svazek I*. Praha: Orbis, 1953. – LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Obecná část (§ 1–654)*. Praha: C. H. Beck, 2014. – SVOBODA, E. *Vůle vnitřní a vůle projevená právním činem*. Praha: vlastním nákladem, 1911.